

Justitiedepartementet
Enheten för processrätt och domstolsfrågor
103 33 Stockholm

Rekrytering av framtidens domare (SOU 2017:85)

Ju2017/08641/DOM

Tingsrätten avger följande svar på remissen.

Avsnitt 11 och 12, Adjungerat råd – domarmeritering för kvalificerade och erfarna jurister samt Det nuvarande systemet för extern adjunktion

Frågan är hur stort intresset kommer att bli för att meritera sig som adjungerat råd. Efter att Högsta domstolen år 2014 hade meddelat ett beslut som innebar att externa adjunkter i vissa fall kunde anses vara jäviga vid handläggningen av mål sjönk antalet externa adjunkter i hela landet från 50 till 10. Antalet externa adjunkter har sedan dess fortsatt att ligga på en mycket låg nivå. Jävsproblematiken kommer att vara densamma för adjungerade råd. En av de yrkeskategorier som kan antas ha förlorat intresset för att domarmeritera sig är åklagarna. Det ligger nära till hands att anta att det beror på att åklagarna ser handläggningen av brottmål som den mest lockande arbetsuppgiften, något som de alltså är jäviga att medverka i handläggningen av. Det finns mot bakgrund av jävsproblematiken en risk för att intresset för att domarmeritera sig som adjungerat råd också kommer att bli begränsat. Den problematiken analyseras inte tillräckligt.

Tingsrätten har vidare svårt att se varför det nuvarande systemet för extern adjunktion ska vara kvar. Det sägs visserligen (s 219) att systemet på ett tydligt sätt förbättrat möjligheterna för kvalificerade och erfarna jurister att få anställning som ordinarie domare, men det sägs ingenting om att intresset för meriteringen har falnat. Ur utbildningssynpunkt är domarmeritering som adjungerat råd bättre eftersom denna meritering pågår en längre tid och innehåller utbildning i såväl under- som överrätt. Att behålla två separata system blir endast svåröverskådligt. Det finns vidare en risk att systemen för adjunktion får olika status och värderas olika i merithänseende. Inte heller detta har analyseras tillräckligt.

Med dessa påpekanden har tingsrätten ingen erinran mot förslaget om adjungerade råd.

Avsnitt 13, Den särskilda domarutbildningen

Tingsrätten har ingen erinran mot förslagen. Ett viktigt avsnitt är 13.4 om att förutsebarhet om utbildningsort ger attraktivitet. Förslaget är bra och bör genomföras.

Avsnitt 14, Fler möjligheter för assessorer att arbeta i underrätt

Tingsrätten har ingen erinran mot förslaget. Meritvärdet kan dock ifrågasättas om assessorns tjänstgöring inte leder till att hon eller han verkligen breddar eller fördjupar sina kunskaper. Eftersom möjligheten bör erbjudas vid de underrätter som behöver förbättra förutsättningarna för att rekrytera ordinarie domare kan också ifrågasättas hur stort intresset kommer att bli för tjänstgöringen.

Avsnitt 15, Budget för domarmeritering och domarutbildning

Tingsrätten tillstyrker förslagen.

Avsnitt 16, Lagreglering av domarmakten

Tingsrätten tillstyrker förslagen.

Avsnitt 17, Ett aktivt rekryteringsförfarande

Tingsrätten tillstyrker förslagen med ett undantag. Tingsrätten anser att en företrädare för Domstolsverket inte heller ska närvara och yttra sig vid tillsättningen av en chef för en domstol vid Domarnämndens sammanträden. Ett skriftligt och därmed också offentligt yttrande från Domstolsverket är tillräckligt.

Avsnitt 18, Offentligheten i rekryteringsförfarandet

Tingsrätten har ingen erinran mot förslagen. Det kan vara värt att pröva om den föreslagna sekretessbestämmelsen leder till fler sökande till ordinarie domartjänster.

Några generella synpunkter på förslagen

Det går som ett mantra genom hela utredningen att de ”skickligaste” juristerna ska söka till domstolarna. Utredningen tar dock inte upp frågan om lönens betydelse för att de skickligaste juristerna ska söka till domaryrket. Det är möjligt att utredningen anser att direktiven sätter hinder i vägen för detta. Enligt direktiven ingår det emellertid i uppdraget att också överväga andra åtgärder för att främja rekryteringen av domare och för att förbättra rekryteringsförfarandet. Det är en allmänt hållen skrivning som borde möjliggöra för utredningen att åtminstone peka på betydelsen av lönen för att locka de bästa juristerna till domaryrket. I avsnitt 6.4.7 belyses något hur viktig lönen kan vara för intresset att söka en anställning som ordinarie domare och att bättre löner leder till bättre kompetens. Detta förbigås sedan med tystnad i utredningen. Är statsmakterna inte beredda att be-

tala en tillräckligt hög lön för att locka de ”skickligaste” juristerna då måste ambitionen sänkas. Då kan domstolarna få bra jurister men vi kan inte räkna med de skickligaste.

I utredningen sägs att en tredjedel av domarna inte är ordinarie domare. De förslag som lämnas om adjungerade råd, fler tingsfiskaler och assessorer som tjänstgör under två år i underrätt kommer att innebära att antalet domare som inte är ordinarie i underrätterna ökar. Det normala när allmänheten kommer i kontakt med underrätten blir att mötas av en inte ordinarie domare. Är detta en lämplig och önskvärd utveckling? Utredningen saknar helt en analys av denna frågeställning.

Slutligen saknar tingsrätten en helhetsanalys av vad förslagen om en utökad utbildning/extern adjunktion kan leda till för konsekvenser för de ordinarie domarna. Klart är att ordinarie domare i underrätt redan idag ofta är handledare för en notarie och en tingsfiskal. Om det nu kommer ett adjungerat råd och en assessor som också ska ha handledare kommer handledarskapet att ta en ökad tid i anspråk. Detta innebär en förändrad domarroll och det kanske är en önskvärd utveckling men den frågan har inte alls analyserats av utredningen. Inte heller har det diskuterats vad en utökad dimensionering av antalet domare under utbildning kan innebära för behovet av ordinarie domare. Det är inte troligt att statsmakten kommer att skjuta till stora penningssummor för att satsa på en utökad utbildning utan istället kan att antalet ordinarie domare minska eller löneökningarna stagnerar. Den typen av risker har överhuvudtaget inte analyserats i utredningen och det är en brist.

Agneta Ögren

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Agneta Ögren, chefsrådmannen Anders Alenskär, rådmännen Dag Engström, Lars Viktorsson (föredragande), Kristina Johnsson, Malin Bergström, Patrik Södergren och tingsfiskalen Annelie Lipskog